

Γλώσσα και Ιστορία

του Χρίστου Στεργ. Μπελλέ

Γλώσσα και Ιστορία, οι δύο ακρογωνιαίοι λίθοι Παιδείας. Σχετικά με τη γλώσσα: Αναφερόμαστε στη μία και ενιαία ελληνική γλώσσα, της Σαφούς, του Αρχίλοχου, του Πολύβιου («εν καιροίς χαλεποίς μέμνησο της γλώσσης»).

Τη γλώσσα που ο Κικέρων ήθελε να διαλέγονται οι θεοί («ει θεοί διαλέγονται, τη των Ελλήνων γλώττη χρώντα»). Τη γλώσσα του Σολωμού, του Παπαδιαμάντη, του Σεφέρη, του Ελύτη («όπου και να σας βρίσκει το κακό, αδελφοί, όπου και να θολώνει ο νους σας, μνημονεύετε Διονύσιο Σολωμό και μνημονεύετε Αλέξανδρο Παπαδιαμάντη»). Τη γλώσσα που διδάσκεται στις γειτονιές του κόσμου, απ' τα πρωτότυπα των αρχαίων. Τη γλώσσα που δίχως τις ρίζες της πολλές γλώσσες (κύρια η αγγλική) θα ήταν εντελώς διαφορετικές, καθώς κι ο πανανθρώπινος πολιτισμός. Τη γλώσσα - χειμαρρώδη ποταμό που πηγάζει απ' τα βάθη των αιώνων μεταφέροντας κι απαυγάζοντας «προγόνους». Και όταν λέμε προγόνους, εννοούμε τη φύση, την παράδοση, την Ιστορία, τον πολιτισμό, τα μνημεία, τις πηγές, τους μύθους, τα παραμύθια. Αυτά, που εν συντομία αποκαλούμε ανθρώπινες ρίζες.

Τούτη τη γλώσσα καταντήσαμε πλοίο ξυλάρμενο, που θαλασσοδέρνεται στα αβαθή και τελματώδη, προσκρούοντας επικίνδυνα σε υφάλους της «αρωγής» και «ευδοκίμησης», του «Μανόλη» και «Εμμανουήλ». Όταν μια κοινωνία παρακμάζει, το πρώτο θύμα της η γλώσσα. Γνωρίζετε, βέβαια, το «γαμάτος» (σύγχρονος δημοφιλής υπερθετικός του «καλός»). Γαμάτο αυτοκίνητο, γαμάτος ηθοποιός, γαμάτος δάσκαλος κλπ. Κατανοούμε, βέβαια, το γεγονός πως η γλώσσα είναι ζωντανός οργανισμός, που στο αέριο σεργιάνι του σαγηνεύεται, ερωτεύεται, παντρεύεται, γεννά και ποικιλότροπα αναγεννιέται. Δεν πρέπει, όμως, να «πουλιέται», να αλλοτριώνεται. Μάθε τα κλασικά «άριστος, κάλλιστος» και μετά πες και το «γαμάτος». Τα πρώτα, είναι χρέος, καθήκον, επιβίωση, το άλλο (νεανική αδεία) «μαγκιά». Απροσμέτρητη η ευθύνη της πολιτείας, της διανοήσης, κύρια, για τούτο το «γλωσσικό κατάντημα».

Ο πολιτισμός αποτελεί το φωτοστέφανό μας. «Αν ήμουν πρωθυπουργός της Ελλάδας, δε θα έκανα τίποτε που να μην περνά μέσα απ' τον Πολιτισμό», επεσήμανε στον Ανδρέα Παπανδρέου, ο Γάλλος Πρόεδρος Φρανσουά Μιτεράν. Ανείπωτα το επανέλαβε ο δικός μας, Ελύτης: «Πας γρηγορότερα παντού δια μέσου Κωνσταντινουπόλεως».

Για ποιο πολιτισμό μιλάμε, χωρίς ιστορική γνώση, μνήμη («λαός χωρίς ιστορική μνήμη είναι λαός χωρίς συνείδηση»), όταν, χάριν παραδείγματος, τα αυχημένα περβόλια μας «καταμοσχοβολούν» σουβλάκι, γύρο, τζατζίκι, φέτα, ούζο κλπ. αντί να ευωδιάζουν Όμηρο, Ησίοδο, Πλάτωνα, Σωκράτη, Αριστοτέλη, Θουκυδίδη, Σοφοκλή. Όταν ανοίγεις το βιβλίο της Νεότερης Ιστορίας της Γ' Γυμνασίου και, ενέος, μετράς μετά βίας πέντε σελίδες αφιερωμένες στην Επανάσταση του 1821, ενώ στην κρίση του χρηματιστηρίου της Νέας Υόρκης, το

1929, επτά. Όταν αβασάνιστα ζητάς κατάργηση παρελάσεων (δεν εξετάζουμε τη σοβινιστική, μιλιταριστική έπαρσή τους), ενώ αγνοείς πότε, γιατί και ποιον τιμάς.

Βιώνουμε μια κρίση γενική, που αφορά και Παιδεία και άνθρωπο. Πολιτεία, πολιτικοί ευαγγελίζονται τη σύνδεση της εκπαίδευσης με τον παγκοσμιοποιημένο Μολώχ της αγοράς, σαν μόνη σωτηρία. Μιλούν, προφανώς, για τη δημιουργία ευπώλητων πολιτών. Εμείς δεν προσβλέπουμε στη μονομερή σύνδεση του σχολείου, των σπουδών, με την αγορά εργασίας. Θα θέλαμε να οικιάσουμε, παράλληλα, τον προσανατολισμό τους και προς τις ανθρωπιστικές σπουδές, τον άνθρωπο, την Παιδεία. Η γειτονική Τουρκία, χάριν παραδείγματος, «διδάσκει» Αριστοτέλη και Θουκυδίδη. Στα καθ' ημάς τούτοι οι πρόγονοι θεωρούνται έωλοι κι ανωφελείς. Στα καλύτερα πανεπιστήμια του πλανήτη, στα προπτυχιακά προγράμματα, το ποσοστό των υποχρεωτικών μαθημάτων ανθρωπιστικής παιδείας φτάνει και το 22% του συνόλου των μαθημάτων (κορυφαίο πολυτεχνείο του ΜΙΤ). Το ποσοστό αυτό ανεβαίνει και στο 30%, στα κατ' επιλογή αντίστοιχα μαθήματα. Στο δικό μας Ε.Μ.Π. το ποσοστό εγγίζει μόλις το 1,5% κι ας εδρεύει στη γενέτειρα των ανθρωπιστικών σπουδών.

Ακούγομαι, φοβάμαι, ρομαντικός, ουτοπικός. Όχι, αφού ο μεγαλύτερος ρεαλισμός, σήμερα, είναι τούτος ο ρομαντισμός, αφού η ουτοπία δεν είναι το μη πραγματοποιήσιμο, αλλά ό,τι δεν έχει, ακόμα, πραγματοποιηθεί...